

โรงเรียนผู้สูงวัยกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร
จังหวัดอุบลราชธานี

Elderly School and Quality of Life Development in Phiboonmangsaharn Municipality,
Ubon Ratchathani Province

อรัญญ์ เลียงจินดาถาวร^{*1}

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail: orathai.lieng@gmail.com

Received: November 13, 2018 Revised: January 14, 2019 Accepted: February 20, 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัย และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสมของเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัยที่ลงทะเบียนเรียนในปี 2560 จำนวน 99 คน และใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่เทศบาล และคณะกรรมการนักเรียน จำนวน 13 คน และสังเกตการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงปริมาณ หาค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนผู้สูงวัยเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2559 จากการริเริ่มของกลุ่มชมรมผู้สูงอายุและชมรมจักรยานอำเภอพิบูลมังสาหาร ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสุขภาพท้องถิ่น เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร และหน่วยงานต่าง ๆ หลักสูตรจัดการเรียนการสอนในระยะเวลา 52 สัปดาห์ ประกอบด้วย 6 รายวิชา กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 42.4 เพศหญิง ร้อยละ 55.6 ส่วนใหญ่อายุอยู่ในช่วง 61 - 70 ปี มีสุขภาพแข็งแรง กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยมีโรคประจำตัวที่พบ คือ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้มาจากบุตรและเบี้ยยังชีพ

คุณภาพชีวิตของนักเรียนผู้สูงวัยในภาพรวม อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 4.51 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตของนักเรียนผู้สูงวัยทุกด้านอยู่ในระดับสูง ทั้งด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา และด้านร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 4.58 4.56 4.50 และ 4.40 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของนักเรียนผู้สูงวัย พบว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ในขณะที่อายุ รายได้ อาชีพ และสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ นักเรียนผู้สูงวัยต้องการให้เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาด้านอาชีพ สุขภาพ และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานและจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร

Abstract

This research aimed to 1) study the operations of the elderly school in Phiboonmangsaharn municipality, 2) study the students' quality of life and, 3) study the opportunities for improving the operation of the school as well as an appropriate way to develop the older persons' quality of life. This research applied mixed methods in gathering information. A set of questionnaires were applied to gather quantitative data derived from ninety-nine students who had registered in 2017. In-depth interview was applied to collect

qualitative data from thirteen participants including the school's executives, the members of the student committee, and the municipal officials. In-class activities were also observed. Quantitative data were analyzed by using frequency, percentage, mean and standard deviation, and t-test by limiting the level of significance at 0.05. Content analysis and classification was applied to analyze qualitative data which were then presented in description.

The elderly school in Phiboonmangsaharn municipality, established in 2016, was initiated by the older persons club and the bicycle club in Phiboonmangsaharn. The fifty-two-week curriculum of the school, consisted of six courses, had been supported by the local health fund, Phiboonmangsaharn municipality, and other affiliations. According to the sample population whose 42.4 percent were male while 55.6 percent were female, this research found that most of the participants aged between 61 and 70 were healthy. There were a small number of participants who had chronic health conditions such as diabetes, and high blood pressure. Most of them received their income from their children and subsistence allowance.

Overall, the older persons' quality of life was high (4.51 percent). Considering in terms of income, the older persons' quality of life in every aspect was high. The quality of life in physical, mental, social, and intelligent aspects could be presented as 4.48, 4.56, 4.50, and 4.40 respectively. It was found that there was no correlation between gender and the quality of life; however, quality of life was correlated to age, income, occupation, and marital status.

The students suggested that consistency supports for job training, health care services, and procedure budget for continuing the program from Phiboonmangsaharn municipality be an appropriate approach to improve the older persons' quality of life.

Keywords: Older Persons, the Elderly School, Phiboonmangsaharn Municipality

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย จากข้อมูลใน ปี พ.ศ. 2557 ประชากรสูงวัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากถึง 10 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 15 ของประชากรทั้งหมด จากการประมาณการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทย กำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีมากถึงร้อยละ 20 ในปี 2564 หรือในอีกเพียง 4 ปีข้างหน้า และคาดว่าจะเป็สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอีกไม่ถึง 20 ปีข้างหน้า เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2557) รวมทั้งอายุเฉลี่ยของผู้สูงอายุมีแนวโน้มสูงขึ้น ปี 2557 ผู้ชายมีอายุคาดเฉลี่ย 72 ปี ผู้หญิงมีอายุคาดเฉลี่ย 79 ปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2556)

การมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น ส่งผลให้โครงการสร้างประชากรของประเทศเปลี่ยนแปลงไปคืออัตราส่วนผู้สูงอายุที่เป็นภาระเพิ่มสูงขึ้น

ในขณะที่อัตราส่วนและจำนวนประชากรวัยแรงงาน เริ่มลดลง ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวม ต่อการออม และการลงทุน ทำให้ผู้สูงอายุต้องเสี่ยงต่อการถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังมากขึ้น เพราะประชากรวัยแรงงานส่วนหนึ่งต้องย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุตรหลานมีเวลาเอาใจใส่ผู้สูงอายุน้อยลง ผู้สูงอายุจึงต้องรับผิดชอบตนเองมากขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข

วัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย อันเป็นผลมาจากความเสื่อมและความสามารถในการทำหน้าที่ลดลง เช่น การเปลี่ยนแปลงของระบบกล้ามเนื้อ และโครงกระดูก ทำให้การเคลื่อนไหวเชื่องช้า ไม่กระฉับกระเฉง และการทรงตัวไม่ดี การเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทสัมผัส ทำให้ความสามารถในการมองเห็น การได้ยินลดลงทำให้มีความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร การรับรู้กลิ่นและรสลดลง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของ

ระบบทางเดินอาหารที่มีการย่อยและการดูดซึมไม่ดี ทำให้แบบแผนการรับประทานอาหารเสียไป เกิดการบริโภคที่ไม่ถูกต้องส่วน เกิดภาวะบริโภคเกินหรือขาดสารอาหารได้ การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ อาจเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายประกอบกับวัยสูงอายุต้องเผชิญกับเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงานจากการเกษียณอายุราชการ ส่งผลทำให้รายได้และความภาคภูมิใจในตนเองลดลง มีบทบาทและการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมลดน้อยลงด้วย และเมื่อมีการสูญเสียคู่สมรสหรือเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด จะทำให้รู้สึกท้อแท้ หดหู่ บุคลิกภาพเปลี่ยนไป จะรู้สึกน้อยใจ วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย และต้องการการพึ่งพามากขึ้น ส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ซึมเศร้า แยกตัวจากสังคม

การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งในครอบครัวและสังคม การเปลี่ยนแปลงในครอบครัวนั้น จะพบว่าผู้สูงอายุมีบทบาทลดลง เช่น จากเป็นหัวหน้าครอบครัวกลับเป็นผู้ที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูจากบุตรหลาน และบางคนอาจจะถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง และจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพราะประชากรวัยแรงงานย้ายถิ่นเข้าเมืองเพื่อหาเลี้ยงชีพ ละทิ้งผู้สูงอายุและเด็กไว้ที่บ้าน ทำให้ผู้สูงอายุบางคนต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ยังประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เพิ่มเติมในการช่วยรับผิดชอบเลี้ยงดูหลานๆ ทำให้ประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิต

ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุทุกด้านที่กล่าวมา จะส่งผลกระทบต่อถึงกันและกันเป็นวงจรไม่รู้จบ มีผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดลง ดังนั้น แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุก็คือการช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขและพึงพอใจ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตนเองได้ตามอัตภาพ ไม่เป็นภาระให้แก่ผู้อื่นและดำรงไว้ซึ่งการมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งหมายถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี

จากสถานการณ์และปัญหาดังกล่าว หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จึงมีแนวคิดในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งเกิดจากแนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ และพลังของผู้สูงอายุ โดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการจัดการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต การเกิดขึ้นของโรงเรียนผู้สูงอายุยังสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับ

ปรับปรุง ครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2552) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และแผนระดับชาติหลายฉบับ ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ ปัจจุบันมีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุแล้ว 43 แห่ง เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลโหม่งค์ จังหวัดลำพูน และโรงเรียนผู้สูงอายุห้วยม้ง จังหวัดเชียงราย เป็นต้น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งได้กำหนดแผนขยายผลจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ 878 อำเภอ ๆ ละ 1 ตำบล ทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2562 (อดุลย์ แสงสิงแก้ว, 2559) ซึ่งในอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานีก็ได้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นด้วยเช่นกัน

อำเภอพิบูลมังสาหาร แบ่งการปกครองออกเป็น 14 ตำบล 134 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 94,732 คน มีผู้สูงอายุจำนวน 9,950 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 ของประชากรทั้งหมด มากเป็นอันดับที่ 6 ของจังหวัดอุบลราชธานี (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, 2559) โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2559 เป็นโครงการของชมรมผู้สูงอายุร่วมกับงานพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ผู้สูงวัยมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีจิตใจที่เบิกบาน อีกทั้งโรงเรียนผู้สูงวัยไม่ได้เน้นเรื่องวิชาการ เน้นเรื่องกิจกรรมนันทนาการและสุขภาพ (พิสุทธิ์ ยอดคำ 2560) ดำเนินการผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเองและผู้สูงอายุด้วยกัน ภายใต้ทุนทางสังคมที่เข้มแข็งของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในตำบลพิบูลและนอกพื้นที่ โรงเรียนเปิดทุกวันอังคาร เวลา 09.00-12.00 น. มีผู้สูงวัยลงทะเบียนเรียนในปี 2560 ทั้งสิ้น 99 คน โดยมีเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร แพทย์ พยาบาลจากโรงพยาบาลพิบูลมังสาหาร รวมทั้งนักจิตวิทยา ครู และปราชญ์ชาวบ้านเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้สูงวัย ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบที่แปลกใหม่และได้รับความสนใจจากผู้สูงอายุและสังคมในการเผยแพร่กิจกรรมของโรงเรียนผ่านสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวาง จนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีสถาบันการศึกษา หน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และชมรมผู้สูงอายุมาศึกษาดูงานจำนวนมาก

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงสนใจจะศึกษา การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมือง พิบูลมังสาหาร คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสมของเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร ซึ่งคาดว่าจะการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ โดยนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการวางแผนทางการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการจัดการเรียน การสอนของโรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงวัยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสมของเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methodologies) ระหว่างเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) เพื่อศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงวัย คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัย และแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงวัยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสมของเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาถึงคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 99 คน ได้แก่ คณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัยที่ลง

ทะเบียนเรียนในปี 2560 เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้าน สังคม และด้านสติปัญญา ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อการพัฒนาโรงเรียน

การหาคุณภาพของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามไปให้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน หาค่าความสอดคล้องภายในโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Coefficients of Alpha) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .84

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูล มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้แบบสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารศึกษานิเทศก์ นักพัฒนาชุมชนของ เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร และคณะกรรมการนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัย รวมจำนวน 13 คน เกี่ยวกับแนวคิดการจัดตั้งโรงเรียนหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร

ผลการวิจัย

- 1) การดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

โรงเรียนผู้สูงวัยก่อตั้งในปี พ.ศ. 2559 จากการริเริ่มของกลุ่มชมรมผู้สูงอายุและชมรมจักรยานอำเภอพิบูลมังสาหาร ที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีพื้นที่ทำกิจกรรมและสังคม มีเพื่อน ผู้สูงอายุจะได้ไม่เหงา เริ่มแรกได้รับทุนจากกองทุนสุขภาพท้องถิ่น ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร” มีนักเรียน จำนวน 163 คน บริหารจัดการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการ 4 คณะด้วยกัน คือ คณะทำงานที่ปรึกษา คณะกรรมการยกทรงหลักสูตร คณะกรรมการดูแลโรงเรียนผู้สูงวัย ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน และคณะกรรมการนักเรียน ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของโรงเรียน ๆ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร สถานที่และรถรับ-ส่ง จากเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหารและหน่วยงานต่างๆ ในอำเภอพิบูลมังสาหาร จัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงวัยโรงเรียนผู้สูงวัยเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร

ในระยะเวลา 52 สัปดาห์ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้สูงวัยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข “สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบาน ทานอาหารเป็นยา ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ประกอบด้วย 6 รายวิชา ได้แก่ รายวิชาที่ 1 การดูแลสุขภาพที่จำเป็นของผู้สูงวัย รายวิชาที่ 2 นันทนาการและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงวัย รายวิชาที่ 3 การพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงวัย รายวิชาที่ 4 การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงวัย รายวิชาที่ 5 เทคโนโลยีการสื่อสารสำหรับผู้สูงวัย และรายวิชาที่ 6 การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงวัย

2) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเป็นเพศชาย ร้อยละ 42.4

เพศหญิง ร้อยละ 55.6 ส่วนใหญ่อายุอยู่ในช่วง 61 - 70 ปี มีสภาวะสุขภาพร่างกายแข็งแรง สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในการใช้ชีวิตประจำวัน กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยมีโรคประจำตัวที่พบ คือ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลพิบูลมังสาหาร รายได้มาจากบุตรและเบี้ยยังชีพ และผู้สูงอายุร้อยละ 85.9 ยังประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมและรับจ้าง

คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.51 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัยทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา และด้านร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 4.58 4.55 4.50 และ 4.40 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัย

รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านร่างกาย								
1.1 ความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (การเดิน การทำงานบ้าน การช่วยตนเองด้านต่างๆ)	63 (63.6)	28 (28.3)	8 (8.1)	0	0	4.56	0.64	สูง
1.2 การเจ็บป่วยตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดข้อ ปวดตามแขนขา ปวดท้อง	23 (23.2)	56 (56.6)	12 (12.1)	3 (3.0)	5 (5.1)	3.90	0.96	สูง
1.3 ความแข็งแรงการมีกำลังเพียงพอในการทำสิ่งต่างๆ	64 (64.6)	26 (26.3)	8 (8.1)	1 (1.0)	0	4.55	0.69	สูง
1.4 การนอนหลับพักผ่อน	66 (66.7)	27 (27.3)	6 (6.1)	0	0	4.61	0.60	สูง
1.5 ความสามารถในการเดินทางด้วยตัวเอง	50 (50.5)	39 (39.4)	9 (9.1)	1 (1.0)	0	4.39	0.70	สูง
1.6 การดูแลรักษาโรคประจำตัว (ความดัน เบาหวาน หัวใจ ปวดตามข้อ)	37 (37.4)	46 (46.5)	9 (9.1)	5 (5.1)	2 (2.0)	4.12	0.92	สูง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ (ต่อ)

รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.7 โรงเรียนช่วยพัฒนา ด้านร่างกายของผู้สูงอายุ เพียงใด	67 (67.7)	28 (28.3)	4 (4.0)	0	0	4.64	0.56	สูง
รวม						4.40	สูง	
2. ด้านจิตใจ								
2.1 การมีความสุข ความ สบายใจ	79 (79.8)	16 (16.2)	4 (4.0)	0	0	4.76	0.52	สูง
2.2 ความสามารถในการ พึ่งตนเอง และมีศักดิ์ศรี	57 (57.6)	39 (39.4)	3 (3.0)	0	0	4.55	0.56	สูง
2.3 ความรู้สึกภูมิใจ มี ศักดิ์ศรี มีคุณค่า	50 (50.5)	46 (46.5)	3 (3.0)	0	0	4.47	0.56	สูง
2.4 ความสนุกสนาน เบิก บาน ยิ้มแย้ม แจ่มใส	53 (53.5)	43 (43.4)	2 (2.0)	1 (1.0)	0	4.49	0.60	สูง
2.5 ความเชื่อมั่นใจตนเอง กล้าแสดงออก	59 (59.6)	35 (35.4)	5 (5.1)	0	0	4.55	0.59	สูง
2.6 โรงเรียนช่วยพัฒนา ด้านจิตใจของผู้สูงอายุ เพียงใด	65 (65.7)	32 (32.3)	2 (2.4)	0	0	4.64	0.52	สูง
รวม						4.58	สูง	
3. ด้านสังคม								
3.1 การมีสัมพันธภาพกับ คนมากขึ้น	75 (75.8)	20 (20.2)	4 (4.0)	0	0	4.72	0.54	สูง
3.2 การมีเพื่อน มี เครือข่ายสังคมมากขึ้น	55 (55.6)	41 (41.4)	3 (3.0)	0	0	4.53	0.56	สูง
3.3 การได้ช่วยเหลือ สังคมและได้ช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน	46 (46.5)	49 (49.5)	3 (3.0)	1 (1.0)	0	4.41	0.61	สูง
3.4 โรงเรียนช่วยพัฒนา ด้านสังคมของผู้สูงอายุ เพียงใด	59 (59.6)	36 (36.4)	4 (4.0)	0	0	4.56	0.58	สูง
รวม						4.50	สูง	
4. ด้านสติปัญญา								
4.1 การได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสาร	78 (78.8)	16 (16.2)	5 (5.1)	0	0	4.74	0.55	สูง

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ (ต่อ)

รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
4.2 การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	55 (55.6)	41 (41.4)	3 (3.0)	0	0	4.53	0.56	สูง
4.3 ความสามารถในการด้านความจำ	42 (42.4)	48 (48.5)	8 (8.1)	1 (1.0)	0	4.32	0.67	สูง
4.4 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	59 (59.6)	31 (31.3)	7 (7.1)	2 (2.0)	0	4.48	0.72	สูง
4.5 การมีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ	57 (57.6)	35 (35.4)	7 (7.1)	0	0	4.51	0.63	สูง
4.6 โรงเรียนช่วยพัฒนาด้านสติปัญญาของผู้สูงอายุเพียงใด	49 (49.5)	46 (46.5)	3 (3.0)	1 (1.0)	0	4.43	0.66	สูง
รวม						4.50	สูง	

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทำการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ เพศ อาชีพ รายได้ โดยวิธีการหาค่า t-test เพื่อศึกษาปัจจัยส่วน

บุคคลที่มีอิทธิพลกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-6

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศและคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิต	เพศ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	df.	Sig.
ด้านร่างกาย	ชาย	42	4.69	.51741	.938	97	.098
	หญิง	55	4.58	.59910			
ด้านจิตใจ	ชาย	42	4.59	.54368	-.547	97	.397
	หญิง	55	4.65	.51705			
ด้านสังคม	ชาย	42	4.50	.55216	-.689	97	.855
	หญิง	55	4.58	.59910			
ด้านสติปัญญา	ชาย	42	4.38	.53885	-.543	97	.191
	หญิง	55	4.45	.74082			
รวม	ชาย	42	4.54	1.21048	.673	97	.099
	หญิง	55	4.56	1.39968			

จากตารางที่ 2 คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัยในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศและคุณภาพชีวิตของนักเรียน

โรงเรียนผู้สูงวัย ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัย

คุณภาพชีวิต	อายุ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	df.	Sig.
ด้านร่างกาย	น้อยกว่า 70 ปี	70	4.70	.52059	1.771*	97	.028
	70 ปี ขึ้นไป	29	4.48	.63362			
ด้านจิตใจ	น้อยกว่า 70 ปี	70	4.65	.50750	.611	97	.256
	70 ปี ขึ้นไป	29	4.58	.56803			
ด้านสังคม	น้อยกว่า 70 ปี	70	4.54	.52985	-.340	97	.214
	70 ปี ขึ้นไป	29	4.58	.68229			
ด้านสติปัญญา	น้อยกว่า 70 ปี	70	4.50	.53161	1.556	97	.067
	70 ปี ขึ้นไป	29	4.27	.88223			
รวม	น้อยกว่า 70 ปี	70	4.59	1.00851	2.181*	97	.000
	70 ปี ขึ้นไป	29	4.47	1.81214			

จากตารางที่ 3 คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัยในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับสูง และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุพบว่า คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่า 70 ปี

และผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และคุณภาพชีวิตโดยรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่า 70 ปี มีคุณภาพชีวิตดีกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัย

คุณภาพชีวิต	รายได้	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	df.	Sig.
ด้านร่างกาย	น้อยกว่า 5,000	87	4.66	.54275	1.454	97	.169
	5,000 บาทขึ้นไป	12	4.41	.66856			
ด้านจิตใจ	น้อยกว่า 5,000	87	4.65	.52446	.961	97	.632
	5,000 บาทขึ้นไป	12	4.50	.52223			
ด้านสังคม	น้อยกว่า 5,000	87	4.56	.54348	.355*	97	.018
	5,000 บาทขึ้นไป	12	4.50	.79772			
ด้านสติปัญญา	น้อยกว่า 5,000	87	4.50	.54569	1.037*	97	.000
	5,000 บาทขึ้นไป	12	4.25	1.21543			
รวม	น้อยกว่า 5,000	87	4.59	1.38273	-1.008	97	.203
	5,000 บาทขึ้นไป	12	4.41	.59472			

จากตารางที่ 4 คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัยในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับสูง และเมื่อ

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า คุณภาพชีวิตด้านร่างกายและด้านจิตใจ ไม่มี

ความแตกต่างระหว่างผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่น้อยกว่า 5,000 บาท และผู้สูงอายุที่มีรายได้ 5,000 บาทขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับคุณภาพชีวิตด้านสังคม

และด้านสติปัญญา พบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่น้อยกว่า 5,000 บาท มีคุณภาพชีวิตดีกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ 5,000 บาทขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิต	อาชีพ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	df.	Sig.
ด้านร่างกาย	ประกอบอาชีพ	85	4.64	.57125	.465	97	.998
	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	14	4.57	.51355			
ด้านจิตใจ	ประกอบอาชีพ	85	4.63	.53111	-.050	97	.727
	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	14	4.64	.49725			
ด้านสังคม	ประกอบอาชีพ	85	4.54	.58864	-.611	97	.202
	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	14	4.64	.49725			
ด้านสติปัญญา	ประกอบอาชีพ	85	4.42	.67922	-.402	97	.478
	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	14	4.50	.51887			
รวม	ประกอบอาชีพ	85	4.55	1.17780	1.340*	97	.001
	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	14	4.58	1.97025			

จากตารางที่ 5 คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับสูง และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการประกอบอาชีพกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้สูง

อายุที่ประกอบอาชีพ และไม่ได้ประกอบอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ และคุณภาพชีวิตโดยรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ มีคุณภาพชีวิตดีกว่าผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิต	สถานภาพ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	df.	Sig.
ด้านร่างกาย	สมรส	52	4.57	.63697	-1.109*	97	.010
	อื่นๆ	47	4.70	.46227			
ด้านจิตใจ	สมรส	52	4.63	.56112	-.035	97	.479
	อื่นๆ	47	4.63	.48569			
ด้านสังคม	สมรส	52	4.57	.57210	.387	97	.701
	อื่นๆ	47	4.53	.58425			
ด้านสติปัญญา	สมรส	52	4.50	.57735	1.046	97	.646
	อื่นๆ	47	4.36	.73501			
รวม	สมรส	52	4.56	1.61307	-1.081*	97	.022
	อื่นๆ	47	4.55	.87668			

จากตารางที่ 6 คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับสูง และเมื่อ

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้าน

สติปัญญา ไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส และผู้สูงอายุที่มีสถานภาพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และคุณภาพชีวิตโดยรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพอื่น ๆ มีคุณภาพชีวิตดีกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสมของเทศบาลเมืองพิบูล มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัยมีความคาดหวังและต้องการให้โรงเรียนมีสถานที่ที่กว้างขวาง ร่มรื่น สวยงาม เป็นแหล่งชุมนุมพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุมากที่สุด และมีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย ซึ่งกิจกรรมที่ผู้สูงอายุต้องการให้มีในโรงเรียน เรียงจากมากไปหาน้อย คือ การท่องเที่ยวและทัศนศึกษาออกสถานที่ กิจกรรมด้านศาสนา สวดมนต์ นั่งสมาธิ การออกกำลังกาย และกีฬา กิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรม การอบรมพัฒนาอาชีพหารายได้ การให้ความรู้การดูแลสุขภาพอนามัย และนันทนาการ ร้องรำ ทำเพลง

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสมของเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับปัญหา ความคาดหวัง และความต้องการของผู้สูงอายุ ด้านการฝึกอบรมอาชีพ ด้านสุขภาพ และงบประมาณสนับสนุนโรงเรียน ดังนี้

3.1 ด้านการฝึกอบรมอาชีพ

ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงวัย ต้องการให้โรงเรียนเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหารและหน่วยงานอื่นๆ พัฒนาด้านอาชีพ โดยการจัดการเรียนการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย เช่น งานฝีมือ การทำอาหาร และศิลปะการแสดง รวมทั้งช่วยเหลือด้านการตลาดและการจัดจำหน่าย เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้จากบุตรและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ซึ่งยังไม่เพียงพอ อีกทั้งสุขภาพยังแข็งแรงยังทำงานได้ จึงอยากทำงานเพื่อให้มีรายได้ พึ่งพาตนเองไม่เป็นภาระให้แก่ผู้อื่นและดำรงไว้ซึ่งการมีคุณค่าในตนเอง การดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบันจึงมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายหลายๆ ด้าน ทั้งด้านสุขภาพ ด้านสังคม และอื่นๆ

3.2 การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพ

วัยสูงอายุเป็นวัยที่สมรรถนะของร่างกายและสุขภาพเสื่อมถอย ผู้สูงอายุจึงต้องการให้โรงเรียน เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหารและหน่วยงานอื่นๆ ให้การดูแลเรื่อง

สุขภาพ โดยจัดการเรียนการสอนเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ การกิน การอยู่ การออกกำลังกาย การป้องกันโรค การดูแลสุขภาพ รวมทั้งจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพและให้คำแนะนำ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

3.3 งบประมาณสนับสนุนโรงเรียน

ผู้สูงอายุจำนวนมากมีความสุขและความพอใจที่ได้มาโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน จึงเสนอแนวทางการพัฒนาให้เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหารและหน่วยงานอื่นๆ ควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงวัยเป็นประจำทุกปี เพื่อให้โรงเรียนเป็นพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน และเป็นจุดเชื่อมโยงให้รู้จัก พบปะ และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านศาสนา สุขภาพ สังคม อาชีพ และสนทนากาที่ที่หลากหลาย ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลสุขภาพกาย สุขภาพใจ มีความสุข สนุกสนาน ได้ดูแลช่วยเหลือกัน เกิดความภาคภูมิใจ ตระหนักในคุณค่าของตนเอง จากการที่โรงเรียนผู้สูงวัยได้รับความสนใจจากชุมชนและสังคมอย่างกว้างขวาง

สรุปและอภิปรายผล

1) การดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนผู้สูงวัยเกิดจากการริเริ่มของกลุ่มชมรมผู้สูงอายุและชมรมจักรยานอำเภอพิบูลมังสาหาร ที่ต้องการให้ผู้สูงอายุได้มีเพื่อน ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2559 เริ่มแรกได้รับทุนจากกองทุนสุขภาพท้องถิ่น ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร” มีนักเรียน จำนวน 163 คน บริหารจัดการโดยคณะกรรมการ 4 คณะด้วยกัน คือ คณะทำงานที่ปรึกษา คณะกรรมการยกร่างหลักสูตร คณะกรรมการดูแลโรงเรียนผู้สูงวัย และคณะกรรมการนักเรียน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร สถานที่ และรถรับ-ส่งจากเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหารและหน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอพิบูลมังสาหาร จัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงวัยโรงเรียนผู้สูงวัยเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร ในระยะเวลา 52 สัปดาห์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้สูงวัยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข “สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบาน ทานอาหารเป็นยา ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ประกอบด้วย 6 รายวิชา ได้แก่ รายวิชา

ที่ 1 การดูแลสุขภาพที่จำเป็นของผู้สูงวัย รายวิชาที่ 2 นันทนาการและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงวัย รายวิชาที่ 3 การพัฒนาจิตสำหรับผู้สูงวัย รายวิชาที่ 4 การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงวัย รายวิชาที่ 5 เทคโนโลยีการสื่อสารสำหรับผู้สูงวัย และรายวิชาที่ 6 การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงวัย ที่คณะกรรมการนักเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแกนนำในการจัดตั้งโรงเรียนช่วยกันคิดและจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองพิบูลมั่งหาร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พวงนรินทร์ คำปุก (2557) ที่ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลห้วยม้อ อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ โดยประเมินโครงการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยม้อ อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ในรูปแบบของซีปป (CIPP Model) 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต พบว่า ด้านบริบท (Context : C) การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยม้อ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับปัญหาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ มีความชัดเจนของวัตถุประสงค์ โครงการและนโยบาย ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับกิจกรรม และองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input : I) วัสดุอุปกรณ์ สถานที่และเจ้าหน้าที่ บุคลากร มีความเพียงพอเหมาะสมต่อการดำเนินงาน ด้านกระบวนการ (Process : P) การประเมินในด้านการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การดำเนินงาน แต่การติดตามประเมินผลยังมีจุดอ่อนในกระบวนการทำงานที่ค่อนข้างขาดการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ และด้านผลผลิต (Product: P) ผู้เข้าร่วมโครงการมีความสุขและมีกำลังใจที่เข้มแข็งในการดำรงชีวิต ในวัยชรา ส่งผลให้มีสุขภาพกายที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “แก่อย่างสง่า ชราอย่างมีคุณภาพ”

2) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองพิบูลมั่งหาร

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเป็นเพศชาย ร้อยละ 42.4 เพศหญิง ร้อยละ 55.6 ส่วนใหญ่อายุอยู่ในช่วง 61 - 70 ปี มีสภาวะสุขภาพด้านร่างกายแข็งแรง ความสามารถในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยมีโรคประจำตัว คือ เบาหวาน ความดันโลหิตสูง รับการรักษาที่โรงพยาบาลพิบูลมั่งหาร มีรายได้มาจากบุตรและเบี้ยผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุร้อยละ 85.9 ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง

คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.51 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสติปัญญา และด้านร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 4.58 4.56 4.50 และ 4.40 ตามลำดับ นั้นแสดงว่าโดยรวมนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะด้านจิตใจ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ในระดับสูง นักเรียนมีความสุขและความพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สูงอายุด้วยกัน ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของศิริลักษณ์ รื่นวงศ์ (2557) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลห้วยม้อ อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาถึงตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อาชีพ และการอยู่ร่วมกับครอบครัว ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม และกิจกรรมยามว่าง ไม่มีอิทธิพลกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พวงนรินทร์ คำปุก (2557) ที่ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลห้วยม้อ อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ โดยประเมินโครงการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยม้อ อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ในรูปแบบของซีปป (CIPP Model) 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต พบว่า ด้านผลผลิต ผู้เข้าร่วมโครงการมีความสุขและมีกำลังใจที่เข้มแข็งในการดำรงชีวิตในวัยชรา ส่งผลให้มีสุขภาพกายที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “แก่อย่างสง่า ชราอย่างมีคุณภาพ”

3) แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสมของเทศบาลเมืองพิบูลมั่งหาร จังหวัดอุบลราชธานี

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุมีความคาดหวังและต้องการให้พัฒนาโรงเรียนให้มีสถานที่ที่กว้างขวาง ร่มรื่น สวยงาม เป็นแหล่งชุมนุมพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุมากที่สุด และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย ซึ่งกิจกรรมที่ผู้สูงอายุต้องการ คือ การท่องเที่ยว และทัศนศึกษานอกสถานที่ กิจกรรมด้านศาสนา สวดมนต์ นั่งสมาธิ การออกกำลังกายและกีฬา กิจกรรมตามประเพณี และวัฒนธรรม และการอบรมพัฒนาอาชีพหารายได้

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสมของเทศบาลเมืองพิบูลมั่งสาหาร ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ในด้านการฝึกอบรมอาชีพ การดูแลสุขภาพ และสนับสนุนงบประมาณให้โรงเรียนสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุล และคณะ (2557) ที่ทำการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านดัว อำเภอลำดัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยศึกษาศักยภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมที่ชอบและต้องการให้โรงเรียนจัด คือ การให้ความรู้การดูแลสุขภาพ รองลงมา การตรวจสุขภาพและกิจกรรมนันทนาการ สิ่งที่เป็นความต้องการของผู้สูงอายุมากที่สุดอยากให้โรงเรียนมีสถานที่กว้างขวาง ในการพัฒนาโรงเรียน มีการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนและศักยภาพผู้สูงอายุ คัดเลือกนักเรียนที่มีศักยภาพและมีความสามารถ ชักชวนคนใกล้ชิด คนรู้จักมาช่วยงาน การกำหนดตัวชี้วัดและพัฒนาแบบประเมินความพึงพอใจ ใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วมของครูและนักเรียน ใช้ประเมินก่อนเข้าเรียนและหลังเรียนในแต่ละภาคเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษา พบว่า การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงวัย เทศบาลเมืองพิบูล มั่งสาหาร ดำเนินการมาต่อเนื่องเป็นปีที่ 3 โรงเรียนได้รับความนิยมจากผู้สูงอายุเข้ามาสมัครเรียนจำนวนมาก มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง นักเรียนผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ในระดับมากที่สุดทุกด้าน แต่ผู้สูงอายุก็ยังไม่มั่นใจว่าเทศบาลเมืองพิบูลมั่งสาหาร และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะสนับสนุนโรงเรียนต่อไปอีกนานเพียงใด หน่วยงานจึงควรบรรจุโครงการโรงเรียนผู้สูงวัยในแผนพัฒนาของหน่วยงาน จัดสรรงบประมาณ บุคลากร และสถานที่ในการดำเนินการเป็นประจำทุกปี เพื่อให้โรงเรียนเป็นพื้นที่สำหรับการพบปะสังสรรค์ ผู้สูงอายุได้มีเพื่อน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีสังคม มีความสุข และมีคุณค่าต่อสังคมสืบไป

2. จากการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้เทศบาลเมืองพิบูลมั่งสาหาร และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พัฒนาการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอน

ของโรงเรียนและคุณภาพชีวิตในด้านอาชีพ ด้านสุขภาพ และงบประมาณสนับสนุนโรงเรียน หน่วยงานจึงควรให้ความสำคัญในการกำหนดแผน จัดสรรงบประมาณ และดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองพิบูลมั่งสาหาร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เทศบาลเมืองพิบูลมั่งสาหาร และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านเศรษฐกิจ แนวทางส่งเสริมการมีงานทำ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถหารายได้ด้วยตนเองได้ เพื่อลดการพึ่งพิงและสร้างคุณค่าในตนเอง เนื่องจาก นักเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ดำรงชีวิตด้วยรายได้จากบุตรและเบี้ยผู้สูงอายุ จึงอาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

2. เทศบาลเมืองพิบูลมั่งสาหาร และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรศึกษารูปแบบการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเปรียบเทียบและนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงวัยเทศบาลเมืองพิบูลมั่งสาหาร ให้ดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีที่สนับสนุนทุนวิจัย เทศบาลเมืองพิบูลมั่งสาหาร และผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงวัยทุกท่านที่ให้ความร่วมมือด้วยดีตลอดกระบวนการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

พวงนรินทร์ คำปุก. ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลหัวง อำเภอนพบุรี จังหวัดเชียงราย. วิทยุวารสารปริทัศน์ มหาวชิราวุธราชภัฏเชียงราย, 2557. พิสุทธิ ยอดคำ. จ.อุบลราชธานี ผู้เฒ่าอวยชัยสวมชุดนักเรียน เข้าเรียนหนังสือในโรงเรียนสูงวัย. (ออนไลน์) 2560 (12 เมษายน 2560). จาก https://www.thaich8.com/news_detail/6347/โรงเรียนผู้สูงวัยเทศบาลเมืองพิบูลมั่งสาหาร

ภูมิศักดิ์ สนามชัยสกุล และคณะ. รูปแบบการบริหารจัดการ
โรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านตัว อำเภอห่มสั๊ก
จังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเพชรบูรณ์, 2557.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. รายงาน
สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ:
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับ ลิชซิง, 2557.

ศิริลักษณ์ รื่นวงศ์. ปัจจัยที่มีอิทธิพลกับระดับคุณภาพชีวิต
ของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลห้วยม
อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. ปริญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
แม่ฟ้าหลวง, 2557.

ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. อำเภอพิบูลมังสาหาร. (ออนไลน์)
2560 (12 เมษายน 2560). จาก <http://ubonratchathani.kapook.com/พิบูลมังสาหาร>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานผลเบื้องต้น การสำรวจ
ประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย. (ออนไลน์)
2560 (28 กันยายน 2560). จาก https://www.m-society.go.th/article_attach/13101/17262.pdf

อดุลย์ แสงสิงแก้ว. การสัมมนาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพ
ผู้นำโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ” วันที่ 7-8
มิถุนายน 2559 ณ โรงแรม อะเตรียติค พาเลซ
กรุงเทพฯ. (ออนไลน์) 2560 (28 กันยายน 2560).
จาก <https://www.thaigov.go.th/index.php.th.news-ministry/2012-08-15-09-31-58/item/103964-id-103964>